

Skäggagam *Pogona vitticeps*

och

Dvärgskäggagam *Pogona henrylawsoni*

Bakgrund

Det finns olika skäggagams-arter, men den vanligaste i fångenskap är *Pogona vitticeps* och dvärgskäggagamen *Pogona henrylawsoni*. De härstammar ifrån Australien och Nya Guinea där de lever i klippiga, torra halvökenområden och stäpplandskap. Skäggagamer är dagaktiva ödlor som är anpassade till att klättra mycket i både buskar och klippor. Under de varmaste timmarna mitt på dagen kryper de ner i underjordiska hålor, men under morgon- och eftermiddagarna "solbadar" de på klippor och trädgrenar.

Den vanliga skäggagam kan bli up till 50 cm lång inklusive svans och livslängden mellan 4-10 år. Dvärgskäggagamen blir lite mindre, cirka 25-30 cm inklusive svans. De kan hållas ensamma, i par eller i grupp. Om man ska ha en grupp skäggagamer ihop ska det i så all vara en hane och två eller flera honor.

Beteende och skötsel

Man tar upp skäggagamen genom att försiktigt lägga ena handen under ödlans bröst och mage och den andra läggs runt dess underkropp. Om den är tam räcker det att hålla ödlan men en hand och låta dess underkropp ligga mot handleden. Skäggagamen har fått sitt svenska namn efter att det på sidan av huvudet och på halsskinnet finns fjäll som i ändarna blir som svarta taggar. Ödlan spänner upp sin hals med luft när den känner sig hotad, så att taggarna pekar rakt ut som ett svart skägg. Om ödlan känner sig väldigt hotad håller den även munnen öppen för att se ännu farligare ut. Visar ödlan tecken på stress och att den känner sig hotad, plocka inte mer med den då utan låt den vara ifred och försök ta upp den vid ett annat tillfälle.

Terrariet bör kikas igenom dagligen och alla föremål som smutsas ner med urin eller avföring ska så snabbt som möjligt rengöras. Även gamla matrester ska plockas bort så att det inte blir liggande. Underlaget i terrariet bör bytas ut ungefär varannan till var tredje vecka. Även stenarna bör rengöras och kokas eller upphettas i ugn var tredje vecka. En gång i månaden bör inredningen rengöras och desinficeras. Hela terrariet ska även rengöras ett par gånger om året. Det kan vara bra att spraya ödlan dagligen med en blomspruta fylld med vatten och blötlägga den någon gång ibland för att underlätta vid ömsning och stimulera den till att dricka.

Vinterdvala

När sommaren är slut och hösten närmar sig brukar många skäggagamer sänka sin aktivitet och ämnesomsättning. De drar sig undan och sover, slutar äta, men när den väl är vaken brukar den uppföra sig som normalt. Man kan då under 4-6 veckors tid sänka temperaturen till 24-27 grader dagtid och cirka 16 grader nattetid. Mata mindre ofta och ge inte lika mycket som vid normal matning. Blötlägg gärna ödlan en till två gånger i veckan. Låt den då ligga i ljummet vatten cirka 20 minuter. Detta för att motverka uttorkning. När dvalan ska avslutas höjer man värme och ökar ljus successivt över några veckor och därefter börja på matningen som vanligt.

Terrarium

Terrariet bör täckas av galler så att ödlan inte kan rymma. Detta ser också till att det blir bra ventilering i terrariet. Skäggagamer är aktiva ödlor som behöver mycket plats. I djurskyddsföreskrifterna står det vilken yta ödlor minst behöver ha att röra sig på för att må bra. Utrymmet får gärna vara större men aldrig mindre än måtten i tabellen nedan. Eventuella hyllplan räknas inte in i ytan. Tänk på att trängsel kan leda till aggression och stress.

Utrymmen för trädlevande och klipplevande ödlor				
Ödlans längd från nosspets till svansspets	Minsta tillåtna yta	Minsta yta per orm vid gruppållning	Minsta yta per köns mogen ödla vid gruppållning	Minsta höjd
Upp till 15 cm	0,06 m ²	0,0075 m ²	0,03 m ²	0,25 m
16-20 cm	0,12 m ²	0,015 m ²	0,06 m ²	0,35 m
21-30 cm	0,25 m ²	0,03 m ²	0,12 m ²	0,5 m
31-40 cm	0,5 m ²	0,06 m ²	0,25 m ²	0,7 m
41-50 cm	0,81 m ²	0,15 m ²	0,4 m ²	0,9 m
51-75 cm	1,5 m ²	0,3 m ²	0,75 m ²	1,2 m
76-100 cm	2,1 m ²	0,5 m ²	1,0 m ²	1,4 m
101-125 cm	2,5 m ²	1,25 m ²	1,25 m ²	1,6 m
126-150 cm	3,0 m ²	1,5 m ²	1,25 m ²	1,7 m
151-200 cm	4,0 m ²	2,0 m ²	2,0 m ²	1,8 m

Inredning: Det ska finnas en matskål inne i terrariet samt en vattenskål som är tillräckligt stor så att ödlan kan blötlägga sig i den. Vattendjupet bör gå i höjd med ödlans mage. Växter ger skugga och tillgång till gömställe. Eftersom skäggagamer tycker om att klättra och tillbringar mycket tid i buskar och låga träd ska det finnas grenar i terrariet att klättra på, korkbark och stora stenar/klippor. Ett eller flera gömställen där ödlan kan dra sig undan är också någonting som bör finnas i terrariet.

Ljus och värme: Under dagtid bör temperaturen i terrariet variera mellan 22-32 grader. Skäggagamen ska ha en varmare plats där den kan solbada. Där reglerar ödlan sin kroppstemperatur och värmen underlättar matsmältningsprocessen. Temperaturen här ska uppnå mellan 35-40 grader och detta ordnar man lättast genom att sätta upp en keramisk

värmare som ger värme men inget ljus. Man kan även använda sig av värmeslingor eller värmematta under terrariebotten för att få värme underifrån i terrariet. Under natten kan temperaturen gå ner till 20-25 grader och då får ingen vanlig belysning med vitt eller gult ljus vara tänt. Detta orsakar stress. Man kan däremot ha en värmelampa med blått eller rött sken tänd för att ge värme nattetid. Den vanliga terrariebelysningen som är tänd dagtid brukar annars vara en ljusramp med valigt lysrör samt UV-lysrör. Ett fullspektrumlysrör avger en liten mängd av både UVA- och UVB-strålning. UVA behövs för det allmänna välbefinnandet och reproduktionsbeteendet hos skäggagamen. UVB måste finnas för att ödlan ska kunna bilda D-vitamin som krävs för att tillgodogöra sig kalk i födan. Tänk på att lysrören tappar sitt ljusspektrum med tiden. Se därför till att de byts ut vad 6-12 månad. Lysröret bör vara tänd 12-14 timmar sommartid och 10-12 timmar vintertid. När utomhustemperaturen når över 26 grader eller mer är det bra att låta skäggagamen vara ute och få tillgång till naturligt solljus. Tänk på att montera värme- och ljuskällorna på sådant sätt så att ödlan inte kan komma åt och bränna sig på dem.

Fuktighet: Luftfuktigheten i en skäggagams terrarium ska vara ligga mellan 30-40%. För låg fuktighet leder till uttorkning, som sedan kan utveckla njursjukdomar hos ödlan.

Bottensubstrat: Underlaget ska helst bestå av material som ödlan kan gräva ner sig i för att kunna skydda sig från kyla och värme. En 50/50 blandning av jord och grus eller är naturligt för dem.

Foder

Skäggagamen är allätare. Unga skäggagamer äter framför allt insekter så som syrsor, kackerlackor, zoophobas, mjölmask och små musungar. Försök att variera kosten så gott det går. Pudra insekterna med kalktillskott 2-3 gånger i veckan och med ett multivitaminpreparat en gång varje/varannan vecka. Unga skäggagamer bör utfodras med insekter dagligen och en vuxen skäggagam 2-3 gånger per vecka. Ju äldre djuret blir, desto större del av fodret ska vara vegetabilier. Sallad med mörkgröna blad som till exempel romansallad, spenat, persilja, broccoli ska utgöra den största delen av ödlans salladsblandning. Årtor, bönor och moror kan också ges i mindre mängd. Spraya vatten över den vegetabiliska blandningen och pudra på kalkpulver innan servering. Tänk på att även variera det vegetabiliska fodret.

Sjukdomar och problem

Coccidios är en tarmparasit som är vanligt förekommande hos skäggagamer. Parasiten orsakar normalt sett inte sjukdom, men om man slarvar med hygien finns risken att det ansamlas stora mängder av parasiter i tarmen och därmed blir skäggagamen sjuk. Symptom på sjukdomen kan vara avmagring, diarré och matvägran. För att få reda på om ödlan har drabbats av sjukdomen lämnar man in ett färskt avföringsprov för analys hos veterinären. Avmaskningsmedel under lång tid och mycket noga rengöring av terrariet är behandlingen mot sjukdomen.

Benskörhet (metabolic bone disease) orsakar oftast på grund av kalkbrist i maten, till exempel

opudrade insekter samt avsaknad av UV-ljus. Det spelar ingen roll hur mycket kalk man pudrar på maten om ödlan inte har tillgång till UV-ljus. Minskad aptit, förstoppning, muskeldarrningar i benen, nedsatt tillväxt, brutna ben, krokig rygg och bakbensförslamning är några av de symptom som kan uppstå vid benskörhet. Ödlan brukar även bli allmänt svag i muskulaturen och i vissa fall orkar den inte ens resa upp kroppen från underlaget.

MBD är en sjukdom som oftast utvecklas sakta under många månader och kan bli livshotande om den inte kommer under behandling i tid. Behandlingen kan vara alltifrån ändringar i miljön och utfodringen, till behandling av antibiotika, vitaminer och hormoner. Det tar oftast lång tid att behandla djuret ifrån sjukdomen, men många ödlor återhämtar sig. Ibland kan dock någon typ av skelettskada kvarstå livet ut.

Tandsten kan även skäggagamer få. Detta kan leda till infektioner i tandköttet och ibland även till infektion i käkbenet. Om det hinner sprida sig till benet kan sjukdomen vara mycket svår att behandla, så det är viktigt att försöka titta på ödlans tänder regelbundet. Vid missfärgningar av tänder eller tandkött bör man kontakta veterinär för snabb åtgärd.

Fettlever kan bildas hos överviktiga skäggagamer, då fett börjar lagras i levern. Levern orkar då inte arbeta normalt. Oftast visar ödlan inga tydliga symptom i början, men till slut brukar den magra av, bli slö och matvägra. Behandlingen är mycket krävande och oftast behövs ödlan tvångsmatas i flera veckor medan levern återhämta sig. Tyvärr inser oftast inte djurägarna hur allvarigt sjuk ödlan är, utan söker veterinär i ett sent skede. I dessa fall, när behandlingen insätts sent går det oftast inte att rädda ödlan.